

Міністерство освіти і науки України

**Українська мова
10-11 класи**

Рівень стандарту

(зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 826)

2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова є державною мовою України. Це передбачає її пріоритетне використання в усіх сферах суспільного життя. Оволодіння українською мовою учнями профільної ланки сприяє залученню до надбань культури українського народу, виробляє почуття впевненості у власних силах, допомагає свідомо мотивувати вибір майбутньої професії.

Відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, з урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій до мовної освіти, завданнями освітньої галузі в старшій школі є подальший розвиток базових лексичних, граматичних, культуромовних, стилістичних, орфоепічних, правописних умінь і навичок на основі узагальнення й поглиблення знань учнів про мову як суспільне явище, вироблення комунікативних умінь і навичок ефективного спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Мета курсу української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарному напрямку (економічний профіль) полягає в узагальненні й систематизації знань, здобутих у процесі вивчення основного курсу української мови, а також їхньому поглибленні відповідно до вимог, що ставляться перед абітурієнтами й студентами середніх та і вищих навчальних закладів, піднесенні культури мовлення учнів, насамперед шляхом удосконалення вмінь ефективного оперування мовними й мовленнєвими знаннями, зокрема стилістичними, текстотворчими, риторичними.

Навчальні завдання:

- виховання в учнів почуття національної свідомості, що значною мірою сприяє підвищенню мотивації вивчення української мови;
- формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей учнів на основі свідомого опанування мовної й мовленнєвої теорії;
- корекція орфографічної й пунктуаційної грамотності старшокласників;
- збагачення словникового запасу учнів термінологічною лексикою та фразеологією.

Отже, у процесі навчання української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль) необхідно розв'язати важливі загальноосвітні, виховні й практичні завдання, а саме:

- підготувати старшокласників до використання мовних ресурсів в усіх ланках виробничої і невиробничої сфери;
- сформувати в них уміння й навички доцільного використання мовних засобів у різних життєвих ситуаціях із дотриманням українського мовленнєвого етикету;

- виховувати в старшокласників шанобливе ставлення до української мови як державної;
- створити умови для свідомого опанування учнями міцних знань про українську мову (її лексичний склад, граматичну будову, текстотворчі ресурси як основи для формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок);
- виробити в старшокласників потребу в постійному вдосконаленні рівня знань, культури мовлення.

Крім того, вивчення української мови сприяє розв'язанню й загальнопедагогічних завдань, найважливішими серед них є:

- інтелектуальний і соціокультурний розвиток учнів;
- розвиток логічного й образного мислення;
- формування в учнів умінь самостійно підвищувати рівень знань із предмета й удосконалювати культуру мовлення.

Зміст програми диференційовано за взаємопов'язаними змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною, діяльнісною.

Мовленнєва змістова лінія передбачає засвоєння учнями профільних класів мовленнєвознавчих понять, на основі яких формуються вміння й навички в різних видах мовленнєвої діяльності — аудіюванні, читанні, говорінні, письмі. Програмою передбачено систематичне, розосереджене вдосконалення правописної грамотності учнів.

Мовна змістова лінія орієнтує на вдосконалення знань мовної системи — інструментарію формування комунікативної компетентності учнів профільної школи.

Соціокультурна змістова лінія ґрунтується на розумінні мови як носія культурних цінностей, основи професійного становлення людини, засобу формування мовної картини світу.

Діяльнісна змістова лінія визначає найважливіші загальнонавчальні вміння й навички, що забезпечують інтелектуальну, пізнавальну, творчу діяльність учнів профільних класів.

Для врахування потреб учнів профільної школи в удосконаленні особистісних мовотворчих якостей і підготовці до професійної діяльності програмою передбачено засвоєння відомостей з практичної стилістики, культури мовлення, основ риторики, елементів комунікативної лінгвістики. Ці відомості спрямовані на поглиблення знань про мовні норми, вивчення мови в реальних процесах спілкування, стилістичні особливості мовних одиниць, риторичні поняття та доречне застосування їх в усному й писемному мовленні старшокласників.

Провідними для класів технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарний напряму (економічний профіль) виступають принципи пізнавально-практичної комунікативної й функціонально-стилістичної спрямованості навчання мови для підготовки особистості випускника, яка вільно володіє мовою в усіх сферах суспільної діяльності.

Важливим є принцип вивчення мови в міжрівневих, внутрішньорівневих і міжпредметних зв'язках, що передбачає врахування того, що мова є складною багаторівневою системою, рівні якої містять набір певних мовних одиниць, тісно пов'язаних між собою. Врахування цих зв'язків під час вивчення української мови дасть учням змогу усвідомити мову як систему, що постійно розвивається, удосконалюється, збагачується, а також осмислити внутрішні закономірності кожного рівня мови.

З метою пізнання структури, семантики й функціонування мовних одиниць важливе значення мають міжпредметні зв'язки у процесі навчання української мови з іншими предметами. Мова має точки дотику з усіма шкільними предметами, оскільки є засобом вивчення й засвоєння їх. У класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль) окреслюються зв'язки мови з фізикою, математикою, біологією тощо. Учителі-словесники працюють із відповідними термінами на спеціально відведених уроках (під час вивчення лексикології). Математичні терміни застосовуються при вивченні числівника, крім того, систематично використовують відповідний дидактичний матеріал під час опрацювання інших тем.

Принцип використання мовленнєвої практики для засвоєння теорії мови і, навпаки, – теорії мови для розвитку мовлення містить у своєму формулюванні основні вимоги до організації навчання української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль).

Основними положеннями організації навчання української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарний напрямку (економічний профіль) виступають принципи: природовідповідності, що враховує вікові, етнопсихологічні особливості учнів; зв'язку теорії з практикою, згідно з яким устанавлюється правильне співвідношення теорії з практикою, щодо класів технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль) домінує практична спрямованість уроків української мови; культурологічний, що сприяє всебічній реалізації міжпредметних зв'язків мови з історією, літературою й мистецтвом. Принцип системності сприяє усвідомленню мови як системи, яка постійно розвивається, удосконалюється, з одного боку, з іншого, – передбачає цілеспрямоване системне засвоєння мовних одиниць, що є ґрунтом для формування мовленнєвих умінь.

Необхідність упровадження принципу емоційності переконливо доведена в лінгводидактичних студіях В.Сухомлинського та М.Стельмаховича, оскільки емоційність дає змогу забезпечити мовний розвиток учня на основі єдності його душі, серця й розуму, тобто спонукає школяра сприйняти мовну науку широко, як найбільш потрібну, рідну, максимально мобілізувати його увагу, пам'ять, уяву, мислення й волю. Тому цей принцип відносимо до основних у школах природничо-математичного профілю.

Важливим є врахування вимог принципу креативності, суть якого полягає в забезпеченні результативної творчої мовленнєвої діяльності учнів.

Особливої уваги вимагає принцип стимулювання самоосвіти й самостійності в навчанні. Видатний німецький педагог А.Дістервег писав: «Розвиток і освіта жодній людині не можуть бути загадані чи повідомлені. Будь-хто, хто бажає до них залучитися, повинен досягнути цього власною діяльністю, власними силами, власним напруженням...». Для учнів старших класів самостійна діяльність – один із основних видів навчальної роботи, тому успіх залежить від організації активної діяльності старшокласників. Вивчення української мови в старших класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль) зумовлює такі змістові елементи самостійної роботи учнів, як уміння слухати й конспектувати лекції, об'єктивно й критично оцінювати виступи однокласників на семінарах, робота з лексикографічними й довідковими виданнями, електронними джерелами інформації тощо. Самостійна робота старшокласників може полягати й у глибокому й детальному вивченні окремих положень, насамперед із практичної риторики, культури мовлення. Самостійна робота допомагає закласти основи мовної й загальнокультурної підготовки учнів, широко використовувати їхні індивідуальні особливості

Для старшокласників профільних загальноосвітніх навчальних закладів важливим є усвідомлення значення української мови у розв'язанні професійних завдань, тому навчання потрібно будувати за проблемно-ситуативним принципом, використовуючи імітаційне моделювання ситуацій, спонукаючи учнів до роботи з довідковими, лексикографічними виданнями, а також пов'язаної з майбутньою професійною діяльністю.

Принцип урахування життєвої перспективи тісно пов'язаний із попереднім, його суть полягає у репрезентації інформації, що дає змогу розв'язувати життєві завдання, зокрема відомостей із риторики, стилістики, культури мовлення тощо.

Необхідно враховувати принцип комплексного розвитку всіх сфер особистості учня – когнітивної, емоційно-вольової, етичної. Традиційно склалося, що в процесі навчання створюються найсприятливіші умови для розвитку здебільшого пізнавальної сфери особистості, що знижує результативність навчання, тому важливо залучити інші сфери особистості, забезпечити розвиток творчого потенціалу старшокласників.

У старших класах вивчення нового матеріалу з української мови не є основною функцією, отже, важливим є надання допомоги учням в узагальненні й систематизації здобутих раніше знань, що припускає здійснення різнобічної діяльності, реалізується на уроках різного типу, при цьому часто учні стають справжніми співавторами уроку. Тому важливо дотримуватися принципу спільної діяльності педагога й учнів.

Принцип актуалізації результатів навчання припускає обов'язкове використання результатів навчання на уроці й у позакласній роботі з предмета.

Позалінгвальний принцип передбачає врахування суспільних умов, у яких функціонує мова. Цей принцип допоможе, наприклад, пояснити причини лексичних запозичень, переосмислення значень деяких слів тощо.

Учителі повинні усвідомлювати особисту відповідальність за підготовку майбутнього фахівця, який не може виконувати свої функціональні обов'язки без належного знання державної мови.

Програма реалізує низку підходів до навчання української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль), зокрема *особистісного підходу* – найважливішої умови розкриття внутрішнього потенціалу учнів із метою активізації їхньої пізнавальної діяльності так, щоб сформувати в учнів старшого шкільного віку вміння й навички створювати усні або письмові власні висловлення відповідно до ситуації спілкування; *психологічного підходу*, що дає змогу врахувати психологічні чинники, притаманні старшокласникам, їхні здібності, інтереси, уподобання тощо. Це реалізується насамперед у доборі відповідного дидактичного матеріалу, форм, методів навчання, що спонукали б учнів до самостійної й дослідницької діяльності. Дотримання *психолінгвістичного підходу* допомагає врахувати своєрідність навчання предмета в школах з російською мовою навчання, що реалізується передусім у меті, завданнях, змісті курсу, доборі форм, методів навчання. *Загальнодидактичний підхід* передбачає врахування загальнодидактичних принципів навчання – науковості, доступності, системності й послідовності тощо. *Системно-лінгвістичний підхід* зумовлює вивчення мови як системи, що постійно розвивається й удосконалюється. З цією метою до змісту розробленої програми було введено тему „Рівні мовної системи”. *Професійно спрямований підхід* ураховує експліцитну та імпліцитну професіоналізацію курсу, що забезпечується формуванням стійкої мотивації до вивчення предмета, відповідною орієнтацією ситуативних завдань, добором дидактичного матеріалу, збагаченням словника учнів термінологічною лексикою. *Комунікативно-діяльнісний підхід* передбачає засвоєння мови в її комунікативній функції на основі залучення учнів до спілкування з конкретно визначеною метою, що спонукає до моделювання різноманітних комунікативних ситуацій, зокрема професійно орієнтованих, наприклад, „Перший робочий день”, „Прийом на роботу”, „Ділові переговори” тощо. В основу цього підходу покладено мовленнєву діяльність учня (аудіювання, говоріння, читання і письмо). *Функціонально-стилістичний підхід*, тісно пов'язаний із системно-лінгвістичним, реалізується через розгляд особливостей функціонування мовних одиниць на всіх рівнях мовної системи з урахуванням типу, стилю й жанру мовлення. Реалізація цього підходу забезпечується шляхом упровадження текстів на різних носіях як основного засобу навчання, що сприяє ілюструванню функцій одиниць усіх мовних рівнів. Значну роль має *соціокультурний підхід*, що допомагає репрезентувати відомості про матеріальну й духовну культуру українського народу, соціокультурні стереотипи мовленнєвого спілкування.

2. Зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки

10-й клас

(35 год, 1 год. на тиждень)

Мовленнєва змістова лінія

(14 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І СПІЛКУВАННЯ</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Контактне й дискантне спілкування. Основні ознаки культури мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство мовних засобів, виразність, точність, доречність, правильність. Професійне спілкування. Діалог, монолог, полілог у професійному спілкуванні. Особливості національного мовленнєвого етикету. Етика спілкування.</p> <p style="text-align: center;">Сприймання чужого мовлення</p> <p style="text-align: center;"><i>Аудіювання</i></p> <p>Аудіювання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Слухання-розуміння текстів професійної тематики. Визначення ключових слів, виділення термінів у текстах. Складання плану, тез, конспекту почутого висловлення. Цільове аудіювання із визначеним завданням.</p> <p style="text-align: center;"><i>Читання</i></p> <p>Читання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення з використанням способів поглибленого, ознайомлювального, швидкого читання, читання-сканування. Виділення ключових фраз і слів у прочитаному тексті. Визначення пізнавальної цінності прочитаного висловлення. Аналіз використаних автором мовних засобів.</p> <p style="text-align: center;"><i>Говоріння</i></p> <p>Монологічне мовлення. Види робіт:</p>	<p style="text-align: center;">Учень:</p> <p><i>усвідомлює</i> важливість спілкування як форми взаємодії людей, розрізняє його види; <i>знає</i> особливості контактного й дистантного мовлення; <i>оперує</i> відомостями про мовлення і спілкування, зокрема професійне; <i>розрізняє основні ознаки</i> культури мовлення, <i>дотримується</i> норм українського мовленнєвого етикету.</p> <p><i>сприймає</i> усне мовлення за допомогою слуху; <i>виділяє</i> ключові слова, терміни, <i>визначає</i> предмет мовлення, основну тезу в прослуханому тексті; <i>складає</i> план почутого, тези, конспектує, робить тематичні виписки, <i>визначає</i> стиль, тип, жанр мовлення; <i>використовує</i> прослухані думки у власних висловленнях;</p> <p><i>удосконалює</i> навички різних способів читання; <i>виділяє</i> ключові фрази і слова; <i>визначає</i> актуальну інформацію в прочитаному, <i>засвоює</i> її; <i>аналізує</i> зміст, структуру, мовне оформлення тексту; <i>удосконалює</i> навички читання; <i>виконує</i> переглядове, ознайомлювальне читання довідкової, науково-популярної літератури.</p> <p><i>створює</i> власні діалогічні й монологічні висловлення відповідно до прийнятих вимог, <i>аналізує</i>, <i>удосконалює</i> власне</p>

<p>Розгорнуте повідомлення в науковому, публіцистичному стилях за попередньо складеними планом, тезами, конспектом.</p> <p><i>Діалогічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Моделювання й розігрування діалогів відповідно до запропонованих ситуацій. Моделювання і розігрування телефонної розмови. Виступ під час бесіди, дискусії, полеміки.</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p><i>Види робіт:</i> Докладний переказ із творчим завданням. Твір-роздум на суспільно-політичну тему в публіцистичному стилі. Складний план і конспект прочитаної публіцистичної та науково-популярної статті (за профілем). Редагування тексту. <i>Ділове мовлення:</i> Електронний лист. Смс-повідомлення.</p>	<p>мовлення.</p> <p><i>доцільно обирає</i> мовленнєві засоби, адекватні характеру мовленнєвої ситуації; <i>усвідомлює</i> причини комунікативних помилок.</p> <p><i>Складає</i> план, тези, готує конспект статті, <i>здійснює</i> самоконтроль і самокорекцію; <i>уміє створювати</i> тексти різних функціонально-смыслових типів, стилів і жанрів; <i>складає</i> електронний лист, смс-повідомлення; <i>оцінює</i> усні й письмові висловлення з позицій мовного оформлення та ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань; <i>володіє</i> прийомами вдосконалення й редагування текстів.</p>
--	--

Мовна змістова лінія

(21 год.)

Зміст навчання	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Повноцінне функціонування української мови – запорука європейського розвитку держави.</p> <p style="text-align: center;">УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ ВІДОМОСТЕЙ З ОРФОЕПІЇ, ФОНЕТИКИ, ЛЕКСИКОЛОГІЇ, ФРАЗЕОЛОГІЇ, БУДОВИ СЛОВА, СЛОВОТВОРУ, МОРФОЛОГІЇ, СТИЛІСТИКИ (20 год.)</p> <p>Правильна вимова голосних і приголосних звуків. Складні випадки правопису: слів із ненаголошеними голосними, спрощенням у групах приголосних, чергування голосних і приголосних звуків, префіксів і суфіксів,</p>	<p>Учень: <i>усвідомлює</i> важливість повноцінного функціонування української мови.</p> <p><i>використовує</i> засоби милозвучності; <i>володіє</i> правилами української літературної вимови, правопису; <i>користується</i> орфоепічним, орфографічним, тлумачним словниками, словником іншомовних слів, словником синонімів;</p>

<p>м'якого знака, апострофа, великої букви, слів із подвоєнням і подовженням приголосних, імен та імен по батькові, прізвищ, складних слів і слів іншомовного походження, прислівників.</p> <p>Будова слова. Способи словотвору.</p> <p>Лексикологія. Лексичне значення слова.</p> <p>Багатозначні й однозначні слова.</p> <p>Шляхи збагачення лексики української мови.</p> <p>Синоніми, омоніми, антоніми, пароніми.</p> <p>Синонімічне багатство мови. Лексична сполучуваність. Складні випадки слововживання. Фразеологізми в мовленні.</p> <p>Словники й довідкова література. Електронні словники.</p> <p>Частини мови. Складні випадки відмінювання іменників, прикметників, числівників.</p>	<p><i>обґрунтовує</i> правильність написання слова чи словосполучення;</p> <p><i>визначає</i> способи творення слів;</p> <p><i>доречно використовує</i> в мовленні лексичні й фразеологічні одиниці;</p> <p><i>користується</i> довідковою літературою й лексикографічними виданнями, електронними словниками, мережею Інтернет;</p> <p><i>правильно й комунікативно доцільно використовує</i> в мовленні різні частини мови, <i>дотримується</i> норм літературної мови.</p>
--	---

Міжпредметні зв'язки

Велика літера в географічних назвах. Форми числівника на уроках географії, хімії, біології, фізики, математики. Слова іншомовного походження у текстах з історії, алгебри, геометрії, фізики, хімії, біології.

Соціокультурна змістова лінія Орієнтовний зміст текстового матеріалу:

Багатство виражальних можливостей української мови
Повноцінне функціонування української мови – запорука європейського розвитку держави
Духовний світ українців
Мова злагоди й гармонії
Планування й організація власного життя
Сучасний гуманізм
Уміння любити й бути щасливим
Життєві цілі
Благодійність як норма життя
Волонтерство
Інтереси і стимули життя
Досягнення гармонії
Збереження здоров'я й життєдіяльності
Сила волі
Світ емоцій
Емоційна підтримка як потреба
Життєві цінності
Життя без конфліктів
Кроки морального вдосконалення
Виховання впевненості в собі
Моє покликання
Вибір професії
Суспільна думка

Діяльнісна змістова лінія

Учень: володіє конкретними діями, операціями (аналізує, уявляє, застосовує, виявляє, порівнює, узагальнює, вибирає, оцінює тощо);

стає суб'єктом навчальної діяльності (ставить цілі, мотивує власну пізнавальну діяльність, виявляє проблему, пропонує способи розв'язання її, визначає етапи, прогнозує, оцінює проміжні й відповідає за кінцеві результати роботи);

здійснює самоконтроль у процесі навчальної діяльності;

використовує здобуті знання, сформовані вміння й навички в різних ситуаціях, зокрема нестандартних.

11 клас
(35 год, 1 год. на тиждень)
Мовленнєва змістова лінія
(18 год.)

Зміст навчання	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І СТИЛІСТИКА</p> <p>Культура мовлення і стилістика. Норми сучасної української літературної мови (орфоепічні, правописні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні) і дотримання їх у мовленнєвій практиці. Основні характеристики мовлення й дотримання їх. Стилї мовлення. Стилїстично нейтральна й стилїстично забарвлена лексика.</p> <p style="text-align: center;">Практична риторика</p> <p>Риторика як наука про переконливе, впливове й ефективне мовлення. Публічний виступ. Види підготовки публічного виступу: систематична підготовка й підготовка до конкретного виступу. Етапи підготовки промови: вибір теми, цільова настанова, моделювання аудиторії, добір і систематизація матеріалу, написання, редагування й запам'ятання тексту, тренувальне виголошення. Складники успішного виступу. Імідж оратора.</p> <p style="text-align: center;">Сприймання чужого мовлення <i>Аудіювання</i></p> <p>Аудіювання текстів публіцистичного й художнього стилів.</p> <p style="text-align: center;"><i>Читання</i></p> <p>Читання текстів художнього і наукового стилів. Визначення пізнавальної цінності прочитаного.</p>	<p>Учень: <i>визначає</i>, які особливості мовлення вивчає стилістика, а які – культура мовлення. <i>усвідомлює</i> суть норм літературної мови; <i>визначає</i> характеристики мовлення; <i>дотримується</i> вимог культури мовлення для ефективного спілкування; <i>знає</i> правила мовленнєвого етикету; <i>моделює</i> ситуації спілкування з дотриманням правил етикету.</p> <p><i>Знає</i> відомості про риторику як науку, суть поняття «публічний виступ»; <i>усвідомлює</i> роль риторики в самореалізації особистості; <i>знає</i> види й етапи підготовки і складники публічного виступу; <i>розуміє</i> суть кожного етапу підготовки; <i>уміє</i> визначати тему й формулювати назву виступу; <i>формулює</i> мету виступу; <i>уміє</i> моделювати аудиторію; <i>здійснює</i> систематичну підготовку до висловлень й підготовку до конкретного виступу; <i>готує</i> текст виступу: <i>добирає</i> мовний матеріал, <i>розташовує</i> його в певній послідовності; <i>проголошує</i> промову, <i>слідкує</i> за реакцією слухачів, <i>коригує</i> виступ у разі потреби.</p> <p><i>сприймає</i> усне мовлення за допомогою слуху; <i>складає</i> план почутого, тези, <i>робить</i> тематичні виписки, <i>визначає</i> стиль, тип, жанр мовлення.</p> <p><i>Сприймає</i> писемне мовлення за допомогою зору; <i>удосконалює</i> навички видів читання; <i>визначає</i> актуальну інформацію в прочитаному, <i>засвоює</i> її;</p>

<p>Оцінювання використаних автором мовних засобів, аналіз структури тексту.</p> <p style="text-align: center;">Створення власного мовлення Говоріння</p> <p><i>Монологічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Виступ під час дискусії (підготовлений і не підготовлений) на суспільну або морально-етичну теми. Доповідь на науково-популярну або морально-етичну тему. <i>Діалогічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Діалог, складений відповідно до ситуації мовлення. Діалог-обмін думками, враженнями. Обговорення самостійно вибраної теми.</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p><i>Види робіт:</i> Докладний переказ тексту публіцистичного стилю із творчим завданням. Конспект тексту публічного виступу. Стаття до журналу або шкільного веб-сайту в публіцистичному стилі. Твір-роздум на морально-етичну тему в публіцистичному стилі. <i>Ділові папери:</i> Резюме</p>	<p><i>аналізує</i> зміст, структуру, мовне оформлення тексту.</p> <p><i>Створює</i> власні діалогічні й монологічні висловлення відповідно до прийнятих вимог, <i>аналізує, удосконалює</i> власне мовлення; <i>готує й виголошує</i> виступи, добираючи мовні засоби; <i>коригує</i> усні виступи залежно від реакції аудиторії.</p> <p><i>Виконує</i> письмові роботи відповідно до українського правопису; <i>добирає</i> мовні засоби залежно від задуму висловлення, стилю й жанру мовлення; <i>оцінює</i> текст щодо його змісту, форми, задуму й мовного оформлення.</p>
--	---

Мовна змістова лінія (17 год.)

Зміст навчання	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ВСТУП (1 год.) Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості.</p> <p>УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВШИХ ВІДОМОСТЕЙ ІЗ СИНТАКСИСУ, ПУНКТУАЦІЇ І СТИЛІСТИКИ (16 год.) Словосполучення і речення. Просте речення. Просте ускладнене речення. Односкладні речення. Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку частин їх: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний</p>	<p>Усвідомлює роль мовної стійкості як ключової риси національномовної особистості.</p> <p><i>Аналізує</i> словосполучення і речення з погляду структури їх і комунікативного призначення, доречно використовує в усному й писемному мовленні словосполучення і речення; <i>дотримується</i> синтаксичних і</p>

<p>зв'язок між частинами складного речення. Основні види складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами, розділові знаки в них. Безсполучникове складне речення й розділові знаки в ньому. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Синтаксична синонімія як джерело багатства й виразності мови. Синтаксичні норми літературної мови. Особливості вживання в мовленні простих і складних речень. Інтонування різних видів простих і складних речень. Розділові знаки в реченнях із прямою мовою і в діалозі. Пунктуаційний аналіз. Способи цитування. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення. Основні види роботи з текстом (редагування, скорочення, доповнення тощо). Стилистичні особливості синтаксису.</p>	<p><i>пунктуаційних</i> норм; <i>здійснює</i> редагування тексту з пунктуаційними помилками; <i>здійснює</i> синтаксичний і пунктуаційний аналіз речень для обґрунтування поставлення розділових знаків; <i>використовує</i> правильно й комунікативно доцільно в мовленні вивчені види речень; <i>використовує</i> цитати у власному усному й писемному мовленні;</p> <p><i>аналізує</i> тексти різних стилів, типів і жанрів; <i>трансформує</i> тексти відповідно до отриманого завдання.</p> <p><i>удосконалює</i> правописні вміння й навички, культуру писемного мовлення.</p> <p><i>використовує</i> в мовленні синтаксичні одиниці відповідно до мети й ситуації спілкування.</p>
---	--

Соціокультурна змістова лінія **Орієнтовний зміст текстового матеріалу:**

Наша земля — Україна
Українці у світі
Герої, що залишилися з нами назавжди
Кроки до успіху
Мистецтво спілкування й критики
Здивування – крок до пізнання
Жити у злагоді з природою
Джерела радості
Внутрішня і зовнішня краса людини
Ознаки чоловічої культури
Жіночність як спосіб життя
Турбота про власне здоров'я
Прекрасне в мистецтві і в дійсності
Освіта. Наука. Культура.

Діяльнісна змістова лінія

Учень: володіє конкретними діями, операціями (аналізує, уявляє, застосовує, виявляє, порівнює, узагальнює, вибирає, оцінює тощо);

стає суб'єктом навчальної діяльності (ставить цілі, мотивує власну пізнавальну діяльність, виявляє проблему, пропонує способи розв'язання її, визначає етапи, прогнозує, оцінює проміжні й відповідає за кінцеві результати роботи);

здійснює самоконтроль у процесі навчальної діяльності;

використовує здобуті знання, сформовані вміння й навички в різних ситуаціях, зокрема нестандартних.